

Ime Triglav – kdaj, kje, kako

0 besedi Triglav z jezikovnega stališča

Triglav gor, Triglav dol, toliko slišimo in beremo o njem. In beremo veliko, smiselno pa je, da se ob tem vprašamo, kdaj se je ime naše najvišje gore pojavilo v slovenskem jeziku, kaj pomeni in kakšni so historični zapisi. Tako bomo ime osvetlili s stališča jezika, o katerem govorimo, da je najzgovornejše znamenje naše samobitnosti in prepoznavnosti.

Začnimo z najširših izhodišč. Slovnica med ljudmi ni ravno priljubljena, a kljub temu povejmo, da ta sistem pravil Triglav uvršča med zemljepisno lastno ime in da v okviru teh sodi v veliko skupino gorskih imen ali s prevzeto besedo rečeno oronimov. Po Geografskem terminološkem slovarju¹ je oronim *lastno ime gore, hriba, planote, gorovja, gričevja*. Raziskovati izvor besed je vabljiva jezikovna pustolovščina in marsikoga zanima, kaj so prvotno pomenila imena naših krajev. Veda, ki se s tem ukvarja, je etimologija. A izvoru besede Triglav najbrž ne bomo nikoli prišli do dna in tudi Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen Marka Snoja nam dopusti nekoliko prikupne tovrstne domišljije, saj pravi, da ob ugotavljanju, ali je ta gora imenovana po božanstvu ali ne, »ime pomorjanskega božanstva Trigelawus z našim gorskim imenom verjetno nima neposredne zveze«. Nič gotovega ni torej pri teh bogovih, uradna etimologija potemtakem ne vzporeja nastanka imena z mitološko podlago (s slovanskim božanstvom Triglav). Priljubljena domneva se bo najbrž še naprej pojavljala v spisih o našem očaku, pa kar naj se. Saj se tako lepo sliši. Po drugi strani pa omenjeni slovar dopušča še zelo nazorno razlago, češ da je »gora z dobršnega dela Gorenjske videti, kot da ima tri glave, tri vrhove«, in da jo zato lahko razumemo tudi dobesedno. Tudi o tem je že tekla beseda, a naj si pač vsakdo ustvari svoje mnenje. Pa še ena možnost je dodana. Števniki tri na začetku imena Triglav bi lahko pomenil *več, mnogo*, in bi zato ime Triglav prvotno pomenilo celotno Triglavske pogorje, tudi Zelnarico, Tičarico, Rjavino, Kanjavec. Nič gotovega torej, a morda se bo v teh iskricah o izvoru imena sčasoma še kaj našlo. V vseh znanostih se razkrivajo nova dognanja in etimologija ni nobena izjema. Bolj gotovi pa so prvi zapisi imena Triglav. O tem je pisal Jože Rus v Geografskem vestniku leta 1926.² Jože

Rus daje v časovnem pogledu našemu Triglavu veliko priznanje in seže daleč v preteklost. Trdi, da »sme leto 1073 veljati za skrajni datum, ko se triglavska gora omenja, ne sicer s pravim imenom, a vendar že tako jasno in določno, da je izključen vsak dvom«. Gre torej za čas 11. stoletja, zapis pa naj bi se nanašal na lovske pravice briksenskega škofa. Sicer pa sta v starih virih bolj določljivi letnici 1612 z zapisom *Terglau* in 1664 z dvema, le nekoliko različnima zapisoma: *Terglou* in *Terglau*. Opisovanje mej je bilo tudi v preteklosti vabljiv in zahteven posel in prav temu se imamo zahvaliti za stare historične zapise. V našem primeru gre za meje bovškega zemljiškega gospodstva. O Triglavu je pisal tudi naravoslovec Balthasar Hacquet. V letih 1778–89 ga zapisuje z dvema oblikama: *Terglou* in *Terklou*. Za Triglav zavzeti botanik je po Triglavu imenoval celo štiri rastline (*Gentiana terglouensis*, *Leontodon terglouensis*, *Myosotis terglouensis* in *Potentilla terglouensis*), ki pa so pozneje v botaničnem sistemu dobile druga imena.

In kje se v današnjih besedilih pojavlja ime Triglav? Tu obidimo običajne zapise, kjer je Triglav pač gora in nič drugega, in se osredotočimo še na druge skupine zemljepisnih imen. Pri imenih voda *Triglavska Bistrica*

¹ ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika in Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, 2005.

² Rus, J. 1926: *Triglav*, Historijsko-geografske črtice. Geografski vestnik II. Ljubljana, 82–88.

in Triglavsko jezera moramo navezavo na Triglav skoraj obuditi, ker sta nam imeni tako domači. Poimenovanje cest in ulic po Triglavu pa že bolj pritegne našo pozornost. *Triglavsko ulico* najdemo v Ljubljani, Kranju, Idriji, Radomljah, Domžalah, Žireh in celo v Miklavžu na Dravskem polju ter Kopru. Priljubljenost slovenskega alpskega sveta po mestih nekdanje skupne države z osamosvojitvijo Slovenije ni minila in ulico s tem imenom po podatkih na spletu najdemo tudi v Karlovcu in celo na morju, v Šibeniku na Hrvaškem, ter v Beogradu in Nišu v Srbiji. Ime Triglavska cesta je bolj vezano na naravne danosti, zato to ime najdemo v krajih bliže Triglavu: v Bohinjski Bistrici, na Bledu, v Radovljici in v Mojstrani. K zemljepisnim imenom so pristeti tudi samostojni objekti, na primer hoteli. Krajevna bližina gori pri tem ni pomembna, kar dokazuje *Hotel Triglav Dobrna*.

Foto: Peter Strgar

Bližina res ni pomembna, odločilnejša pa je pri tem oblika, saj so po Triglavu včasih imenovani tudi hribi v vzhodnem delu Slovenije. Pri Štajerskem Triglavu ni popolne enotnosti, nekateri navajajo, da je štajerski Triglav Boč, drugi pa Donačka gora. Zato pa nekateri rajši zapišejo, da je Donačka gora *Vzhodni Triglav*. V Zasavju pa ni dvoma. *Zasavski Triglav* je Kum.

Pa spet k slovnici. Poleg zemljepisnih lastnih imen se ime Triglav pogosto pojavlja v stvarnih lastnih imenih. Saj nismo pozabili, da vseh vrst naslovi sodijo sem, naslovi knjig, časopisov, glasil, umetnostnih in neumetnostnih besedil, filmov. S tega kulturnega področja najbrž vsakdo pozna svoje najljubše primere v zvezi s Triglavom, a spomnimo samo na *Mojo hojo na Triglav* Janeza Mencingerja in pesnitev Frana Saleskega Finžgarja *Triglav* pa Aljaževo *Oj, Triglav, moj dom*. Mimogrede: avtor besedila je radgonski župnik Matija Zemljčič, Aljaž je besedilo samo uglasbil. Tako so naslovljene slike Danila Cedilnika – Dena, film *Triglavske strmine* je pa drugi slovenski celovečerni film, čeprav se posredno tudi prvi navezuje na Triglav, le naslov je bolj pesniški – V kraljestvu Zlatoroga. Imen prireditel z imenom Triglav ni težko najti, tak je *Triglavski smuk* in pohod *Sto žensk na Triglav*. V vojaškem

izrazu je opazno ime ladje, za delniško družbo Zavarovalnica Triglav, ki naj ponazarja ime delovnih organizacij z imenom Triglav, je pa gotovo že vsakdo slišal. Ne gre spregledati imen kulturnih in športnih društev, imenovanih po Triglavu, pri čemer je treba še posebej poudariti naša izseljenska društva in njihova glasila. Samo nekaj primerov: Društvo pohodniki Triglav, Nova Gorica, Slovensko planinsko društvo Triglav v Švici, Moški pevski zbor Triglav Lesce – Bled, Nogometni klub Triglav Kranj. Pa še bi lahko naštevati.

Zdaj pa skočimo še na drugo veliko področje besedja. Če smo do sedaj obravnavali lastna imena, se v tistih, ki se pišejo z malo in so strokovno imenovana občna imena, prav tako skriva ime triglav. Tisti, ki hodi na Triglav, se po Slovarju slovenskega knjižnega jezika imenuje *triglavčan* ali *triglavanka*, tudi *triglar*. *Triglavka* je bila imenovana partizanska kapa, v narečjih pa je to tudi izraz za planiko. Pa smo pri rožah, ki jih je v zvezi s imenom Triglav treba omenjati. Pri tem nam na pomoč priskoči pridevnik: triglavski. Triglavske rože so omenjene kot primer rabe že v drugem Slovenskem pravopisu; izšel je leta 1920, sestavljal pa ga je jezikoslovec Anton Breznik. Seveda ne vemo, ali so mišljene na splošno ali pa je jezikovna pozornost bila posvečena prav tistim rožnatim zvezdicam s tem enkratnim imenom. A recimo, da zapis v množini opozarja, da se pomen nanaša na vse rože na Triglavu. Ob robu naj bo omenjen še folklorni odsev izraza *triglavska roža*. Slovenski etnolog in raziskovalec ljudskega izročila Milko Matičetov je triglavsko rožo razpoznal kot rožo *mogoto*, ki je po ljudskem verovanju zdravilna rastlina, ki ima nenavadno, skrivnostno moč. To je pa zelo blizu pravljici o Zlatorogu. Triglavski roži v splošnem pomenu sta še *triglavska neboglasnica* in *triglavski dimek*. Mogóče te rože rastejo prav na *triglavskem apnencu*, ki tiči v zemlji na Triglavu, Rjavini, Kanjavcu, na Tičarici in Zelnarici. Tako namreč pravi Geološki terminološki slovar.³ Po Triglavu se sprehaja tudi *triglavski matija*, pajkovec z zelo dolgimi nogami in majhnim telesom.

V javnosti najbrž ni znano, da naj bi bil po našem očaku imenovan tudi prvi slovenski avto. Znameniti konstruktor planiskih skakalnic Stanko Bloudek je leta 1933 zasnoval svoj avtomobil in ga imenoval Triglav.⁴ V praksi pa projekt žal ni zaživel.

Vsi ti zapisi izkazujejo poglobljeno uzaveščenost imena Triglav v naši kulturni in jezikovni zavesti. S tega stališča je tudi v slovenskem jeziku nekaj posebnega; vsebuje velik čustveni naboj. Takega doživljanja pa so po navadi deležna le občna, splošna imena, in ne lastna. Med občnimi imeni bi bil na primer tak izraz mati. Zato ime Triglav lahko obravnavamo kot jezikovno rariteto, kot ime, v katerem se prepoznamo in se z njim poistovetimo, kot simbolno ime v slovenskem besedju. V njem se izraža kanček našega nacionalnega ponosa. ●

³ Pavšič, J. (ur.) 2006: Geološki terminološki slovar. Ljubljana.

⁴ Krbavčič, A. 2018: Naše sanje in more so bile dvotaktne. Medmrežje: <https://www.delo.si/prosti-cas/na-kolesih/nase-sanje-in-more-so-bile-dvotaktne.html> (8. 3. 2018).